

Izlaganje na znanstvenom skupu
UDK 339.923:061.1EEC:339.924

Dovošenje unutarnjeg tržišta, projekt europske unije i europski privredni prostor

VIŠNJA SAMARDŽIJA*

Sažetak

Razvoj Europske zajednice u 1992. i 1993. godini obilježavaju tri događaja: dovošenje Jedinstvenog europskog tržišta, potpisivanje Ugovora o Europskoj uniji i uspostavljanje Europskog privrednog prostora sa zemljama EFTA-e. Nejednako provođenje usvojenih odluka u pojedinim državama članicama jedna je od ključnih unutrašnjih prepreka. Ona otežava ostvarivanje ciljeva Europske zajednice koje je moguće koncentrirati na tri ključna područja: razvoj ekonomske i monetarne unije, jačanje institucija i demokratizacija Europske zajednice, te definiranje zajedničke vanjske politike i politike sigurnosti.

1. Uvod

Tri događaja nesumnjivo povijesnog značenja karakteriziraju razvoj Europske zajednice u 1992. godini i prelazak u 1993. godinu: dovošenje Jedinstvenog europskog tržišta, potpisivanje Ugovora o Europskoj uniji te uspostavljanje Europskog privrednog prostora sa zemljama EFTA-e. Prvi od tih događaja označava završetak velikog projekta, koji bi trebao biti osnovica za slijedeću etapu izgradnje i produbljivanja integracije u pravcu ekonomske i monetarne unije, odnosno za njezino širenje, ka integriranom tržištu devetnaestorice.

Iako je već sada očito da će na nekim područjima posao na donošenju i implementaciji pojedinačnih mjera vezanih za funkcioniranje Jedinstvenog europskog tržišta potrajati još neko vrijeme, u cjelini gledajući se može reći da će realizacija cjelokupnog programa, uz određene korekcije, započeti u planiranom roku. Ugovor o europskoj uniji, koji još uvijek prolazi kritičku evaluaciju, znači produbljivanje inicijativa započetih kroz ranije reforme EZ i on se koncentrira na tri ključna područja: razvoj ekonomske i monetarne unije, jačanje institucija EZ i demokratizaciju Zajednice, te definiranje zajedničke vanjske politike i politike sigurnosti. Europski privredni prostor korak je dalje ka horizontalnom širenju unutarnjeg tržišta.

* *Višnja Samardžija*, magistar znanosti u Institutu za razvoj međunarodnih odnosa u Zagreb

2. Doprinosje Jedinstvenog europskog tržišta

Jedinstveno europsko tržište (ili unutarnje tržište Zajednice, kako se ono još naziva), danas predstavlja najveće svjetsko tržište, na kojem se u potpunosti trebaju ostvariti poznate "četiri slobode": slobodni protok roba, usluga, radne snage i kapitala.

Napredak u provođenju mjera iz Bijele knjige ocjenjivao se proteklih godina na temelju broja donesenih odluka i stvarnom provođenju tih odluka u zemljama članicama. Činjenica je, međutim, da kvantitativna ocjena ne mora uvijek korespondirati i kvalitetom provedbe tih mjera. Nejednako provođenje usvojenih odluka u pojedinim zemljama članicama jedna je od ključnih unutarnjih prepreka koje otežavaju ostvarivanje ciljeva EZ početkom 1993. godine. Dodatni otežavajući faktor zajedničkom procesu je i činjenica da zemlje članice EZ pridaju različito značenje procesu koji se odvija na razini Zajednice. Pojedine su odluke izazvale negativne reakcije i velika odgađanja u ugrađivanju mjera u nacionalna zakonodavstva.

Čitav program još nije u potpunosti završen, preostao je dio posla na donošenju nekih mjera, međutim, već je sada jasno da će do pune implementacije svega onoga što je potrebno za nesmetano funkcioniranje tog tržišta (pogotovo u manje razvijenim zemljama EZ) proteći još nešto vremena.

Unatoč tome treba konstatirati da su, počevši od lipnja 1985. godine, institucije EZ i zemlje članice obavile veliki dio posla na primjeni programa zacrtanog u Bijeloj knjizi. Ostvarivanje mjera koje se s tim u vezi provode kontinuirano se pratilo na svim područjima i Komisija EZ je o tome bila obvezna podnositi godišnje izvještaje Vijeću. Posljednji u nizu izvještaja prije planiranog roka za početak funkcioniranja unutarnjeg tržišta je Sedmi izvještaj Komisije, koji je objavljen u rujnu 1992. godine.¹

U Sedmom izvještaju Komisije se konstatiralo da je proces uspostavljanja unutarnjeg tržišta, u cjelini gledajući, tekao u granicama planirane dinamike, iako je došlo do određenih odstupanja od prvobitnog plana. Oko 90% mjera iz Bijele knjige stupilo je na snagu sredinom 1992, što je napredak u odnosu na prethodnu godinu, kada se primjenjivalo tek oko 75% ukupno predloženih mjera.² U vrijeme podnošenja spomenutog izvještaja, Vijeće je trebalo prihvatiti još 32 mjere. Konačna je ocjena da je do 1. 1. 1993. godine stupilo na snagu ukupno oko 95 % planiranih mjera.

Napredak ka potpunom funkcioniranju unutarnjeg tržišta na pojedinim područjima je različit. Vezano uz ukidanje graničnih formalnosti, primjerice, još

¹ Seventh report of the Commission to the Council and the European Parliament concerning the implementation of the White Paper and the completion of the Internal Market. COM(92) 383 final, Brussels, 2 September 1992, pp 37.

² U lipnju 1991. godine, prilikom podnošenja Šestog izvještaja konstatiralo se da je Komisija do tada uputila Vijeću i Parlamentu na razmatranje 196 prijedloga mjera (ili cca 70%), čemu treba dodati još 86 prijedloga mjera koji su u to vrijeme već bili na razmatranju Vijeća. U prethodnom izvještajnom razdoblju (1990. godina) bilo je usvojeno oko 60 % prijedloga izloženih u programu iz 1985. godine. Ovi podaci govore o tome da je proces uspostavljanja unutarnjeg tržišta intenzivnije krenuo naprijed u konačnici, nakon manjeg zastoja, do kojega je došlo ranije.

nisu stupile na snagu međuvladine konvencije, kojima bi se stvarno garantiralo da se eliminiranje graničnih kontrola provede na zadovoljavajući način (to ostaje kao zadatak za 1993. godinu); a napredak koji je postignut na omogućavanju slobodnog kretanja ljudi unutar Zajednice još uvijek ne pruža odgovarajuće garancije da će taj aspekt programa unutarnjeg tržišta funkcionirati onako kako se očekuje.

Ukidanje fizičkih barijera podrazumijeva da Jedinствeno unutarnje tržište treba funkcionirati kao nacionalno. Na vanjskom planu jednoobrazno se primjenjuju zajednički carinski propisi, te je tako napr. uspostavljen TARIC informacijski sustav o zajedničkim vanjskim carinama i necarinskim mjerama, definiraju se instrumenti za administrativnu suradnju kroz kompjutorski sustav SCENT, a kroz MATTHAEUS program teži se pravilnoj interpretaciji i primjeni zakonskih odluka kroz adekvatnu obrazovnu politiku. Niz kompjutorskih mreža trebale bi pojednostaviti, odnosno eliminirati veterinarske i zdravstvene kontrole. Mreža "ANIMO" omogućuje da s veterinarske i zdravstvene nediskriminirajuće kontrole obave samo na određitu, a mreža EUROPHYT unosi pojednostavljeni sistem kontrole u razmjeni proizvoda biljnog porijekla.³

Razrađen je sustav praćenja statističke građe prilagoden potrebama koje donosi integracija nacionalnih u jedinstveno tržište i tranzicija ka monetarnoj uniji. Kroz COMEDI projekt razvija se infrastruktura za prikupljanje deklaracija o trgovini unutar EZ, s ciljem da se pojednostavi i automatizira protok informacija između privrede, nacionalnih vlasti i Eurostata, kao zajedničkog statističkog centra EZ.

Mjere kojima se trebaju ukinuti kontrole ljudi na graničnim prijelazima su dovršene. Među ostalim instrumentima, kojima će se mjere provoditi, razrađen je Europski informacijski sustav EIS za protok informacija između pravnih institucija i policije, formirane su međunarodne radne grupe (kao napr. TREVI, MAG 92) i institucije (EUROPOL) koje trebaju pridonijeti boljem definiranju zajedničke koncepcije kontrole.

Vezano uz ukidanje poreskih barijera, najbitnije su odluke prihvaćene već ranije, što znači da je zakonska osnova za eliminiranje poreskih barijera definirana prije isteka 1992. godine. Na području indirektnih poreza učinjen je značajan napredak prihvaćanjem tranzicijskih sporazuma za VAT⁴ bez graničnih kontrola.

Unatoč činjenici da ujednačavanje nacionalnih zakonodavstava na području industrijskog vlasništva napreduje zadovoljavajuće i u skladu sa zacrtanim ciljevima zaštite nosioca tih prava, još uvijek nisu donesene sve mjere vezane za zaštitu patenata i zaštitnih znakova.

U cilju ukidanja tehničkih barijera već je ranije definiran tzv. novi pristup standardizaciji proizvoda i dogovoreno sektorsko ujednačavanje zakonodavstava.

Tempo donošenja odluka u EZ je ubrzan, a način rada Vijeća i Parlamenta izmijenjen, što je argument koji podržava optimističke prognoze da će unutarnje tržište i praktično početi funkcionirati.

³ Seventh report of the Commission to the Council and the European Parliament concerning the implementation of the White Paper on the completion of the Internal Market (op.cit.), pp 14-21.

⁴ Value Added Tax (porez na novostvorenu vrijednost).

3. Ugovor o Europskoj uniji

Ugovor o Europskoj uniji⁵, dogovoren u Maastrichtu u prosincu 1991, a potpisan na istom mjestu u veljači 1992. godine ocjenjuje se vrlo različito. Jedni smatraju da je to korak više prema federalnoj uniji zemalja članica⁶, ali će budućnost pokazati kako će se ona na toj osnovi dalje razvijati. Iako uz niz vrlo kritičkih primjedbi, drugi konstatiraju da se Ugovorom o Europskoj uniji nastojalo dalje razviti čvrste osnove Rimskih ugovora, te da Ugovor predstavlja njihovu nadogradnju⁷. Činjenica je, međutim, da je programska osnova daljnjeg razvoja EZ, usvojena u Maastrichtu samo u načelu bila prihvatljiva za sve zemlje članice, ali iz nje proizlazi čitav niz praktičnih pitanja, koja su tokom 1992. prolazila težak ispit u nekoliko zemalja Zajednice i ozbiljno dovela u pitanje oživotvorenje ideje o Europskoj uniji.

Institucionalne reforme EZ

Ugovor iz Maastrichta unosi niz institucionalnih promjena u sustav funkcioniranja Europske zajednice.

Ovlaštenja koja Europski parlament ima nakon Maastrichta daleko su veća u odnosu na ona koja je ta institucija imala ranije. Parlament postaje institucija sa zakonodavnom vlašću. Procedura donošenja odluka se mijenja, uvođenjem kategorije "su-odlučivanja". Time uloga Parlamenta postaje osobito važna i kada je riječ o donošenju odluka o povezivanju EZ sa zemljama ne-članicama, te odnosima EZ s međunarodnim organizacijama i institucijama. Umjesto procedure koja je ranije bila na snazi (a prema kojoj je Parlament imao udjela u odlučivanju o sklapanju ugovora o pridruženom članstvu), sada se uloga ove institucije proteže na sve međunarodne sporazume, koji mogu imati financijske reperkusije na funkcioniranje EZ.

Nova uloga Parlamenta ogleda se u činjenici da se niti jedna odluka ne može donijeti bez konačne suglasnosti ove institucije, odnosno sam Parlament može u cjelini odbiti mjeru koja se predlaže. Pravo prihvaćanja i su-odlučivanja daje Parlamentu pravnu snagu na područjima, kao što su pristupanje i pridruživanje Zajednici, funkcioniranje Jedinstvenog tržišta, slobodno kretanje ljudi, itd. Ugovor iz Maastrichta uvodi kategoriju "europskog građanina". Sve nacionalnosti zemalja članica priznati su građani Europske unije, sa svim pravima i obvezama koje iz toga proizlaze (pravo slobodnog kretanja i zapošljavanja unutar Zajednice, pravo glasanja na europskim izborima, pravo diplomatske zaštite itd.). Građanima se garantiraju sva osnovna prava i slobode koja proizlaze iz Europske povelje, a zaštita ljudskih prava je jedan od osnovnih zadataka novog pomoćnog tijela Parlamenta (Ombudsman).

⁵ Treaty on European Union, together with the complete text of the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Communities, C 224, Vol 35. Office for Official publications of the European Community, Luxembourg, 31 August 1992.

⁶ Vidi Pinder, John, European Community, The building of a Union. Oxford University Press, Oxford 1992, Postscript: The Maastricht Treaty, pp 223-237.

⁷ Vidi u: Noel, Emile, Reflections on the Maastricht Treaty. Government an Opposition. Vol 27, No 2, pp 14-20.

Uloga Parlamenta je pojačana i u odnosu na Komisiju, budući da on odobrava sastav Komisije i daje mišljenje u vezi izbora njezinog predsjednika. Komisija također ima ovlaštenja da se aktivno uključi u pregovarački proces oko donošenja stava o amandmanima, u kojem sudjeluju Vijeće i Parlament. Vijeće najčešće svoje odluke donosi većinskim glasanjem, uz iznimke samo na onim područjima gdje se radi o odlukama od presudnog interesa za funkcioniranje EZ, a tada se obično traži prethodni zajednički stav predsjednika država ili vlada.

Uloga Suda časti je proširena i njegove kompetencije uključuju i izricanje finansijskih i drugih sankcija prema članicama, koje ne ispunjavaju obveze prema EZ.

Ugovorom iz Maastrichta uvedeno je i nekoliko novih institucija u sustav funkcioniranja EZ. Njihova je uloga osobito značajna kada je riječ o daljnjem razvoju ekonomske i monetarne unije (Europski sustav centralnih banaka, Europska centralna banka, Europski monetarni institut).

Ekonomska i monetarna unija

Iako su još uvijek u mnogim svojim elementima sporni, ekonomska i monetarna unija (EMU) i jedinstvena europska valuta ključni su elementi europskog integrativnog procesa i temelj na kojem počiva cjelokupni projekt unutarnjeg tržišta Europske zajednice. Jedinstveni akt predstavljao je program dovršenja unutarnjeg tržišta i carinske unije, a Ugovorom iz Maastrichta definiran je program i terminski plan tranzicije na ekonomsku i monetarnu uniju. Taj je program nakon Maastrichta trebao biti obveza za sve zemlje članice, ali se kasnije pokazalo da će njegovoj implementaciji prethoditi niz kompromisnih odluka kojima se zemlje članice nastoje dovesti do približno zajedničkog stava.

Europska ekonomska i monetarna unija nadovezuje se na ideju o uspostavljanju Europskog monetarnog sustava (EMS), koja je zacrtana još 1979. godine. Europski monetarni sustav težio je stvaranju uvjeta u kojima bi funkcionirali fiksni valutni pariteti, puna mobilnost kapitala i dugoročna monetarna stabilnost.

Osnovne konture ekonomske i monetarne unije, koja se još uvijek izgrađuje, definirane su još u "Delorovu izvještaju"⁸, prihvaćenom 1989. godine. U njemu je naglašeno da su ekonomska i monetarna unija nedjeljiva cjelina i trebaju se ostvarivati paralelno. Pri tome se pod pojmom monetarne unije podrazumijeva "monetarno područje" u kojem postoji potpuna mobilnost i slobodno kretanje kapitala, puna integracija bankarskog i finansijskog tržišta, fiksni devizni tečajevi, dugoročna monetarna stabilnost te konačno jedinstvena valuta.

Ugovorom iz Maastrichta je definirano da će zemlje članice kroz zajedničko tržište i uspostavljanjem ekonomske i monetarne unije, provoditi zajedničke politike i na taj način ostvarivati ujednačen razvoj i održiv, neinflatorni rast na svim područjima⁹. Sukladno Delorovom izvještaju, uspostavljanje monetarne i

⁸ Report on Economic and Monetary Union in the European Community. Committee for the Study of Economic and Monetary Union, Luxembourg, April 1989.

⁹ Prema Članu 2 Ugovora o Europskoj uniji.

financijske unije trebalo bi proteći kroz tri faze. Prva faza započinje 1. 1. 1993., druga prelazna faza bi trebala započeti 1. siječnja 1994, a treća 1. 1. 1999.

Ugovorom o Europskoj uniji je definirano da će zemlje Zajednice uspostaviti sustav fiksnih valutnih pariteta, koji će voditi ka uvođenju jedinstvene valute Zajednice, ECU. To bi se trebalo ostvariti najkasnije do 1. siječnja 1999, i to za one članice za koje se ocijeni da su spremne za takav korak. Spremnost zemalja članica za takvu promjenu ocijenit će se na osnovu njihove zdrave cjenovne i monetarne stabilnosti. Ukoliko većina zemalja EZ bude spremna za to (prema odredbama Ugovora), ECU bi trebao postati ključni faktor europske privrede, a u izvjesnom smislu i međunarodnog sustava. Ukoliko se to ne dogodi, treća faza uspostavljanja ekonomske i monetarne unije (koja se trebala započeti najkasnije 1. 1. 1999) neće imati značaj koji joj se daje u dokumentima.

Prije nego što nastupi druga faza EMU u siječnju 1994, sve zemlje članice moraju liberalizirati tokove kapitala. Pojedine članice morat će prijeći na standardne cjenovne stabilnosti EZ, što znači da će morati primjenjivati višegodišnje programe usuglašavanja, zaustaviti izdavanje novca kojim se pokrivaju deficiti i te će deficite morati pokrivati posudbom od tržišta. Tokom druge faze, vlade zemalja članica će morati nastojati izbjegavati jače deficite, dok će ih u trećoj fazi morati u potpunosti eliminirati. Komisija nadzire stanje budžeta u zemljama članicama i može pokrenuti proceduru protiv članica ukoliko smatra da je to potrebno. Vijeće u fazi 2 još nema obvezu poduzimanja sankcija protiv zemalja članica koje uspiju udovoljiti spomenutim obvezama, ali to može učiniti u fazi 3.

Bitan element uspostavljanja Europske ekonomske i monetarne unije jest Europski sustav centralnih banaka - ESCB¹⁰, koji je sastavljen od Europske Centralne banke i centralnih banaka zemalja članica. ESCB ima status pravne osobe, a njegov osnovni cilj je održavanje cjenovne stabilnosti. Funkcije ESCB uključuju definiranje i provođenje monetarne politike Zajednice, vođenje valutnih operacija, rukovođenje službenim rezervama i osiguravanje urednog funkcioniranja platnog prometa. Europska centralna banka (ECB), koja se tek treba osnovati, imat će pravo autoriziranja novčanica za područje Zajednice, a u suradnji s nacionalnim centralnim bankama moći će i izdavati novčanice.

U cilju što potpunije koordinacije monetarnih i financijskih politika zemalja članica do stupnja koji je potreban za funkcioniranje unutarnjeg tržišta, kao novo savjetodavno tijelo osniva se Monetarni komitet. Konačno, na početku treće faze uspostavljanja EMU, planira se osnovati Ekonomski i financijski komitet. Njegova će funkcija biti savjetodavna, a istovremeno će imati zadatak da nadzire ekonomske i financijske situacije u zemljama članicama, slobodno kretanje kapitala i slobodu plaćanja itd.

Početakom druge faze (početkom 1994) osnovat će se Europski monetarni institut - EMI¹¹, kao savjetodavno i nadzorno tijelo. EMI je zadužen da osigura suradnju nacionalnih centralnih banaka, jača koordinaciju između monetarnih politika zemalja članica s ciljem osiguranja cjenovne stabilnosti, nadgleda Europski monetarni sustav i Europski monetarni kooperativni fond (čije će funkcije postepeno

¹⁰ European System of Central Banks - ESCB.

¹¹ European Monetary Institute - EMI.

i preuzeti), te razvija primjenu ECU, kao zajedničke valute na teritoriju Zajednice. Jedan od zadataka Instituta je i pripremanje za uvođenje treće faze ekonomske i monetarne unije, i to kroz definiranje instrumenata i procedura za provođenje politike jedinstvene valute, kao i kroz sam nadzor toka tehničkih priprema. EMI će najkasnije do 31. prosinca 1996. godine pripremiti zakonski, organizacijski i tehnički okvir koji je potreban da bi ESCB mogao nesmetano obavljati svoje funkcije u trećoj fazi monetarne unije.

Gledajući s aspekta institucionalnog funkcioniranja Zajednice, glavnu odgovornost za strateške odluke o međunarodnim monetarnim pregovorima ima Vijeće. Ono odgovara za odnose između ECU i međunarodnog monetarnog sustava, definira smjernice za opću ekonomsku politiku EZ u cjelini i njezinih članica pojedinačno i slično.

Razvoj europske suradnje nakon Maastrichta produbio je niz dilema Zajednice, posebice kada je riječ o ekonomskoj i monetarnoj uniji. Činjenica je da je o osnovnim konturama ustrojstva Unije u početku postignut konsenzus među zemljama članicama, posebno u stavovima o osnivanju neovisne Europske centralne banke, koja bi trebala voditi jedinstvenu monetarnu politiku. Međutim, različita su mišljenja od samog početka pregovora o sudjelovanju članica Zajednice u svim razvojnim fazama ekonomske i monetarne unije, a posebice o njezinom financiranju. Kompromisno rješenje¹² koje je postignuto nakon sastanka na vrhu u Edinburgu sredinom prosinca 1992, pokazuje da će u daljnjem razvoju Zajednice sasvim sigurno biti potreban veći stupanj fleksibilnosti, posebno kada je riječ o pitanjima koja su od vitalnog interesa za funkcioniranje Zajednice.

4. *Europski privredni prostor*

Nakon dugotrajnih pregovora između Europske zajednice i druge po značaju europske ekonomske integracije, EFTA-e, u svibnju 1992. godine, potpisan je Sporazum o stvaranju Europskog ekonomskog prostora u Oportu, Portugal¹³. Svrha tog Sporazuma je uspostavljanje homogene i dinamične zone, zasnovano na zajedničkim pravilima i jednakim uvjetima konkurencije. Sporazum stvara uvjete za slobodno kretanje roba, ljudi, usluga i kapitala i u njemu su inkorporirana pravila poslovanja koja su na snazi unutar EZ (aquis communautaire).

Uspostavljanje Europskog ekonomskog prostora¹⁴ označava početak nove faze u odnosima između zemalja članica EZ i zemalja EFTA. S oko 380 milijuna stanovnika, EEA predstavlja najveće ekonomski integrirano područje u svijetu. Jače povezivanje Europske zajednice sa sedam zemalja zapadne Europe (Austrija, Finska, Island, Lihtenštajn, Norveška, Švedska i Švicarska) od kojih je veći broj već podnio službeni zahtjev za prijem u članstvo EZ, sasvim sigurno znači stvaranje novih temelja za buduću arhitekturu Europe.¹⁵

¹² Ponavljanje referenduma u Danskoj o njezinom sudjelovanju u pojedinim dijelovima maastrichkog projekta.

¹³ Agreement on the European Economic Area. - EC-Council/Commission. Luxembourg, OPEC, 1992, 784 pp.

¹⁴ European Economic Area - EEA (Europski privredni prostor).

¹⁵ Detaljnije u: Bulletin EC 5-1992, OPEC Luxembourg 1992, pp 77-78 i 130-132.

Jedan od osnovnih ciljeva Sporazuma je stvaranje prihvatljivih i pravednih uvjeta konkurencije između zemalja članica EEA.

U pogledu slobodnog kretanja roba, može se reći da se Sporazum nadovezuje na mjere koje su već ranije bile na snazi između dviju integracija, i to kroz funkcioniranje slobodne carinske zone između EZ i EFTA-e. Sporazumom se ukidaju gotovo sve preostale prepreke u razmjeni roba, kao napr. kvantitativne restrikcije i mjere koje imaju slični efekt; unapređuju se propisi o porijeklu robe uvođenjem odredbe o tzv. "EEA porijeklu"; zabranjuje se svaka diskriminirajuća trgovinska praksa od strane državnih monopola; uvjetno se isključuju anti-dumping mjere kada je riječ o odnosima unutar EEA; eliminišu se tehničke barijere u trgovini; pojednostavljaju se granične kontrole i procedure u razmjeni roba; uspostavlja se zajedničko tržište za javne nabavke, uvode se pojednostavljene procedure u trgovini poljoprivrednim proizvodima itd.

Europski ekonomski prostor trebao bi isključiti diskriminaciju s obzirom na nacionalnost i ujednačiti mogućnosti zapošljavanja, plaće ili uvjete rada u svim zemljama. Građanima se time garantira potpuna sloboda kretanja i zapošljavanja na čitavom teritoriju EEA, a isto tako garantiraju se i socijalne beneficije koje iz toga proizlaze. Građani svih zemalja EEA imaju pravo otvarati poduzeća, agencije ili poslovne u zemljama u kojima to žele; diplome fakulteta će se međusobno priznavati, a poticati će se školovanje, usavršavanje i istraživački rad koji nije vezan samo uz zemlju porijekla.

Sporazum omogućuje potpunu slobodu u nuđenju usluga, budući da su se zemlje potpisnice složile da će sve nacionalnosti s područja EEA tretirati kao svoje vlastite. Sporazumom su obuhvaćene uslužne djelatnosti, kao što su bankarstvo, osiguranje, telekomunikacije, audiovizuelne i informacijske usluge, transport itd. Sporazum predstavlja okvir za transfer kapitala, investicije, zajmove itd. Propisi kojima se regulira protok kapitala također tretiraju strane rezidente kao da su nacionalni.

Na području EEA se uvodi i slična struktura odlučivanja kao što postoji u Zajednici, ali u procesu donošenja odluka sudjeluju i članovi vlada EFTA. Naime, institucionalna struktura Sporazuma podrazumijeva funkcioniranje slijedećih tijela: Vijeće EEA zaduženo za izradu općih smjernica za Zajednički Komitet (sastavljeno od članova EZ, članova Komisije EZ, te članova vlade svake zemlje EFTA); Zajednički Komitet EEA, koji ima savjetodavne, izvršne i konsultativne funkcije (sastavljen od predstavnika ugovornih strana); EEA Zajednički Parlamentarni Komitet te EEA Konsultativni Komitet.

LITERATURA

- Agreement on the European Economic Area*. EC-Council/Commission Luxembourg, OOPEC, 1992, 784 pp.
- Biblio post - Maastricht*. Biblioteque Centrale de la Commission. Document interne (različiti brojevi 1992).
- From the Single Act to Maastricht and beyond. The means to match our ambitions*. Commission of the European Communities. COM(92)2000 final, Brussels, 11 February 1992, pp 1-40.
- General report on the activities of the EC*. OOPEC, Luxembourg 1991.
- Official Journal of the European Communities*. L i C serija (različiti brojevi). OOPEC, Luxembourg.
- Noel, Emile, Reflections on the Maastricht Treaty. *Government an Opposition*. Vol 27, No 2, pp 14-20.
- Pinder, John, *The European Community. The building of a Union*. Oxford: Oxford University Press, 1992 (2 izdanje), pp 1 268.
- Report on Economic and Monetary Union in the European Community*. Committee for the Study of Economic and Monetary Union, Luxembourg, April 1989.
- Seventh Report of the Commission to the Council and the European Parliament Concerning the Implementation of the White Paper on the Completion of the Internal Market*, COM(92), 383 final, Brussels, 1992, pp 1-37.
- Treaty on European Union, together with the complete text of the Treaty establishing the European Community. *Official Journal of the European Communities*. Office for Official Publication of the EC(OOPEC), C 224, Vol. 35, 31 August 1992, pp 1-99.
- Treaties establishing the European Communities (ECSC, EEC, EAEC)*. Single European Act. Other basic instruments. OOPEC, Luxembourg, 1988, p 649.

Višnja Samardžija

THE COMPLETION OF AN INTERNAL MARKET, THE EUROPEAN UNION PROJECT, AND THE EUROPEAN ECONOMIC SPACE

Summary

Three events characterize the development of the European Community in 1992 and 1993: the completion of a unified European market, the signing of the European Union Contract, and the establishment of a European economic space with EFTA countries. One of the main hindrances is the fact that the decisions taken are being implemented in different ways from one member state to another. This creates difficulties in the accomplishment of the European Community's aims. These can be classified into three basic groups: the development of an economic and monetary union, the strengthening of institutions and the democratization of the European Community, and the defining of a common foreign security policy.